

Άρειος Πάγος 317/1982, Τμ. Β'

Πηγή: Ε.Ε.Δ. 41/82 σελ. 518

Περίληψη: Εργατικό ατύχημα. - Πότε εγείρεται η εκ του αστικού δικαίου αγωγή. - Παράβαση των όρων ασφαλείας του Κανονισμού περί εργασίας επί φορτηγών πλοίων.

Απόφαση Δικαστηρίου

Προεδρεύων ο Αντιπρόεδρος κ. ΙΩ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Εισηγητής ο Αρεοπαγίτης κ. ΠΑΡΜ. ΤΖΙΦΡΑΣ

Δικηγόροι οι κ.κ. Ν. Σκορίνης, Ν. Μπαλταζάνης

Κατά το άρθρ. 16 του από 24.7/25.8.1920 β. δ/τος προκύπτει ότι οι παθόντες εξ εργατικού ατυχήματος ή τα κατά το άρθρ. 6 πρόσωπα, δικαιούνται να εγείρουν την εκ του αστικού δικαίου αγωγήν μόνον όταν το ατύχημα δύναται ν' αποδοθή εις δόλον του εργοδότη ή των υπ' αυτού προσηθέντων προσώπων ή να επήλθεν εν εργασία η επιχειρήσει εκ μη τηρήσεως διατάξεων περιεχομένων εις νόμους ή διατάγματα ή κανονισμούς, εκδοθέντας υπό της αρμοδίας Δημοσίας Αρχής ή υπό του κυρίου της επιχειρήσεως, επικυρωθέντας όμως υπό της Αρχής, οίτινες ειδικώς προβλέπουν τους όρους ασφαλείας των εργαζομένων, ων η τήρησις επιβάλλεται εις τον εργοδότην. Εξ άλλου εκ των διατάξεων των άρθρων 27 § 2, 32 § 1, 52 § 1, 2, 3 και 4 και 63 του β.δ. 806 της 30.11/16.12.1970 (Α' 275) περί εγκρίσεως και θέσεως εις εφαρμογήν Κανονισμού περί εργασίας επί των ελληνικών φορτηγών πλοίων ολικής χωρητικότητας 800 κόρων και άνω, ορίζονται τα εξής: Ο υποπλοίαρχος είναι ο αξιωματικός προϊστάμενος των υπηρεσιών του προσωπικού καταστρώματος, της τροφοδοσίας, των διαμερισμάτων-ενδιαιτημάτων και του μαγειρείου (27 § 2). Ο υποπλοίαρχος ενεργεί καθ' εκάστην αυτοπροσώπως επιθεώρησιν του σκάφους εσωτερικώς και εξωτερικώς και βεβαιούται ότι πάντα είναι εν τάξει και ότι τηρούνται τα ενδεικνυόμενα μέτρα προστασίας των εργαζομένων και των επιβαινόντων εν γένει του πλοίου... εξ αναθυμιάσεων δηλητηριωδών αερίων (32 § 1). Ο ναύκληρος είναι ο υπαξιωματικός υπόλογος διά την υπηρεσίαν του καταστρώματος και το κατώτατον προσωπικόν αυτής. Τελεί υπό τας διαταγὰς και τον έλεγχον του υποπλοιάρχου και βοηθεί αυτόν εις την άσκησιν των καθηκόντων του. Κατανέμει κατά τας οδηγίας του υποπλοιάρχου το κατώτερον προσωπικόν του καταστρώματος εις τας ειδικάς εργασίας, ας οφείλει να εκτελέση εις έκαστον και καθοδηγεί τούτο ώστε η εργασία να εκτελείται καλώς, ταχέως και συμφώνως προς τους υπό των οικείων διατάξεων επιβαλλομένους κανόνες προστασίας της ζωής και της ακεραιότητος των επιβαινόντων του πλοίου. Ο ναύκληρος επιμελείται μετ' ιδιαιτέρου ενδιαφέροντος της επαγγελματικής εκπαίδευσως των ναυτοπαίδων (52 § 1, 2, 3 και 4) και οι ναυτόπαιδες χρησιμοποιούνται υπό την επίβλεψιν και τας οδηγίας του ναυκλήρου εις εργασίας του σκάφους και της γεφύρας διά την εκμάθησιν κυρίως του ναυτικού επαγγέλματος και εν γένει βοηθούν τους ναύτας εις τα καθήκοντά των (63). Τέλος κατά το άρθρ. 6 Α και Β εδ. 1 και 2 του π.δ. 706 της 21 Ιουλίου/24 Αυγούστου 1977 (Φ.Ε.Κ. Α', 229), ορίζεται ότι άπαντα τα πλοία δέον όπως εφοδιάζονται διά καταλλήλου συστήματος θερμάνσεως εις τρόπον ώστε οι χώροι ενδιαιτήσεως αυτών να θερμαίνονται επαρκώς και ότι τα θερμαντικά μέσα δύνανται να είναι είτε ατμός είτε ύδωρ είτε αήρ είτε κεκαλυμμένα ηλεκτρικά στοιχεία, είτε συνδυασμός τούτων, απαγορευομένης της χρησιμοποιήσεως δηλητηριωδών αερίων, θερμαστών πετρελαίου ή ηλεκτρικών θερμαστρών μετά ακαλύπτων στοιχείων. Εκ του συνδυασμού των άνω διατάξεων προκύπτουν τα εξής:

α) ο υποπλοίαρχος, όστις είναι ο προϊστάμενος αξιωματικός, εκτός άλλων, και των υπηρεσιών των διαμερισμάτων-ενδιαιτημάτων, οφείλει να μη επιτρέπη την διατήρησιν επί του πλοίου ελαττωματικών συσκευών και φιαλών υγραερίου, ενεχουσών κίνδυνον εκπομπής δηλητηριωδών αναθυμιάσεων και υποχρεούται, εις την αντίθετον περίπτωσιν, να μεριμνά διά την απομάκρυνσιν αυτών εκ του πλοίου ή τουλάχιστον, διά την τοποθέτησιν τούτων εις θέσιν ασφαλή και απρόσιτον διά τους εργαζομένους και ιδία διά τους υπό μαθητείαν τελούντας ναυτόπαιδας, και

β) ότι ο υπό τας διαταγὰς και τον έλεγχον του υποπλοιάρχου τελών ναύκληρος, όστις είναι υπόλογος διά το κατώτερον προσωπικόν και την επαγγελματικήν κατάρτισιν των ναυτοπαίδων, έχει υπό την παρακολούθησιν και εποπτείαν τους υπό την μαθητείαν αυτού τελούντας ναυτόπαιδας, επιβλέπων την εκτέλεσιν των εντολών του.

Εν προκειμένω το δικάσαν Εφετεϊον, ως προκύπτει εκ της προσβαλλομένης αποφάσεώς του, εδέχθη, μετ' ανέλεγκτον εκτίμησιν των αποδείξεων, τα εξής: Ο υϊός των αναιρεσειόντων εναυτολογήθη την 26.1.1978 ως ναυτόπαις, εις το Φ.Γ. πλοϊον της αναιρεσιβλήτου *** χωρητικότητος 4.571 D.W. Εις τούτο υπήρχον κατά τον απόπλουν διά τον λιμένα Λένιγκραντ, την 13.5.1978, φιάλαι τινές υγραερίου, μία εστία διά χρήσιν μαγειρικήν και μία θερμάστρα, των οποίων, λόγω κινδύνου διαρροής του υγραερίου, ένεκα πλημμελούς συνδέσεως της φιάλης μετά

της εστίας και της θερμάστρας, είχαν απαγορευθεί υπό του πλοιάρχου η χρήσις των και είχαν απομονωθεί εις αποθήκην του πλοίου. Την 17.5.1978, ότε το πλοίον προήγγιζεν εις τον λιμένα προορισμού του, λόγω του επικρατούντος ισχυρού ψύχους, επροτάθη παρά τινων των υπηρετούντων εις αυτό ναυτικών όπως χρησιμοποιηθή και η ανωτέρω θερμάστρα. Κατά την γενομένη όμως εις την τραπεζαρίαν του πλοίου δοκιμήν, παρουσία πολλών εκ των υπηρετούντων εις το πλοίον ναυτικών, εν οίς και ο υιός των αναιρεσιόντων, διεπιστώθη η κακή λειτουργία της ανωτέρω θερμάστρας και ούτως απεκλείσθη η χρήσις αυτής τόσο υπό του πλοιάρχου όσο και υπό του λοστρόμου. Κατ' εντολήν του ναυκλήρου ο ρηθείς υιός των αναιρεσιόντων ανέλαβεν όπως μεταφέρη εκ νέου τας ανωτέρω συσκευάς εις την αποθήκην, εξ ης είχαν παραληφθή αύται. Ούτος όμως παρέλειπεν, ως φαίνεται, να πράξη τούτο και μετέφερε την θερμάστραν εις την καμπίναν του, θεωρών προφανώς ως υπερβολικούς τους φόβους των λοιπών μελών του πληρώματος περί διαρροής του υγραερίου και εν τη επιθυμία του όπως επιτύχη μεγαλύτεραν θέρμανσιν κατά την διάρκειαν της νυκτός εις την καμπίναν του. Προς τούτο εζήτησε και έλαβε παρά του Α' μηχανικού εργαλείον (γαλλικό κλειδί), το οποίον προφανώς εχρησιμοποίησε διά την σύνδεσιν της φιάλης υγραερίου μετά της θερμάστρας. Περί τας πρώτας πρωϊνάς ώρας της 18.5.1978, ότε απεστάλη μέλος του πληρώματος διά την αφύπνισιν του υιού των αναιρεσιόντων, προκειμένου ούτος να παραλάβη βάρδιαν, διεπιστώθη ο εξ ασφυξίας θάνατος αυτού. Αποφηνάμενον δ' ακολουθώς ότι ο υπό τας ανωτέρω συνθήκας επελθών θάνατος του παθόντος δέον να θεωρηθή ως ατύχημα εκ βιαίου συμβάντος, καθ' όσον ούτος υπήρξεν αποτέλεσμα εκτάκτου και αιφνιδίας επενεργείας εξωτερικού αιτίου συνδεομένου με την εργασίαν του, καθ' ο εμφανισθέντος εξ αφορμής ταύτης, ουχί δε ως αποτέλεσμα δολίας συμπεριφοράς των παρά της αναιρεσιβλήτου προστηθέντων προσώπων ή μη τηρήσεως των ειδικώς προβλεπομένων όρων, απέρριψε, μετ' εξαφάνισιν της πρωτοδίκου αποφάσεως την εκ του αστικού δικαίου κυρίαν βάσιν της ενδίκου αγωγής και εδέχθη την επικουρικήν τοιαύτην. Ταύτα όμως δεχθέν το Εφετείον και ειδικώτερον ότι επετράπη η επί του πλοίου διατήρησις ελαττωματικής συσκευής μετά φιαλών υγραερίου, εκπνεουσών δηλητηριώδη αέρια, χωρίς ως έδει, ν' απομακρυνθούν εκ του πλοίου ή θεθούν εις απρόσιτον μέρος και ότι ο ναύκληρος δεν επέβλεψε την εκτέλεσιν της δοθείσης εντολής του, εις τον υιόν των αναιρεσιόντων ναυτοπάιδα, παρεβίασε τας εν αρχή της παρούσης σκέψεως ουσιαστικού δικαίου διατάξεις και πρέπει, δεκτών καθισταμένων των σχετικών εκ του άρθρ. 559 αριθ. 1 Κώδ. Πολ. Δικ., 1ου και 4ου λόγων αναιρέσεως, να αναιρεθή η προσβαλλομένη απόφασις. (Αναιρεί την 49/1981 Εφετ. Πειραιώς και παραπέμπει στο Δ' Τμήμα).

Σχόλιο: Ο ν. 551/1915, βασισμένος στην αρχή του επαγγελματικού κινδύνου, ορίζει, ότι ο παθών εξ εργατικού ατυχήματος (περί της εννοίας αυτού βλ. ενδεικτικώς Α.Π. 650/1979, ΕΕΔ 39, 161, και Σ.τ.Ε. 51/1978, ΕΕΔ 37, 356), ή σε περίπτωση θανάτου οι συγγενείς του (άρθρ. 6) δικαιούνται μόνον την καθοριζομένη στο άρθρο 3 κατ' αποκοπή αποζημίωση και επί πλέον τα γενόμενα ιατροφαρμακευτικά έξοδα υπό τους περιορισμούς του άρθρ. 7. Δικαιούται όμως να επιλέξουν την αγωγή αποζημιώσεως του κοινού αστικού δικαίου, εάν το ατύχημα οφείλεται είτε σε δόλο του εργοδότη ή των προστηθέντων αυτού είτε στην μη τήρηση των ισχυουσών διατάξεων περί των όρων ασφαλείας. Δεν αρκεί η παράβαση οποιασδήποτε νόμιμης υποχρεώσεως του εργοδότη σχετικά με την λήψη μέτρων ασφαλείας. απαιτείται να πρόκειται για μη τήρηση όρων ασφαλείας προβλεπομένων ειδικώς και συγκεκριμένως από νόμους, διατάγματα ή κανονισμούς, όπως είναι το π.δ. της 14/22.3.1934 περί υγιεινής και ασφαλείας στην βιομηχανία κλπ. (Α.Π. 1003/1975, ΕΕΔ 35, 178). Δεν αρκεί όμως η παράβαση του άρθρ. 662 Α.Κ. (Α.Π. 238/1952, ΕΕΔ 11, 579, Α.Π. 1297/1976, ΕΕΔ 36, 228).

Σ' αυτή την κατηγορία των διατάξεων πρέπει να περιληφθούν και οι κανονιστικοί όροι σ.σ.ε., διά των οποίων καθορίζονται συγκεκριμένα μέτρα ασφαλείας υπέρ των εργαζομένων (Ι. Καποδίστριας, στην Ερμ. Α.Κ., άρθρ. 662 αριθ. 59).

Ο δικαιούμενος κατά τα ανωτέρω να εγείρει την αγωγή αποζημιώσεως του δικαίου δεν λογίζεται παραιτηθείς εξ αυτής υπέρ της δεδομένης εκ του ν. 551 εκ μόνου του λόγου, ότι εζήτησε ή απεδέχθη την καταβολή των δαπανών ιατροφαρμακευτικής περιθάλψεως κατά το άρθρ. 7 (Α.Π. 606/1974, ΕΕΔ 33, 1362).

Στις περιπτώσεις, που δίδεται αγωγή αποζημιώσεως εκ του Αστικού Δικαίου, μπορεί βεβαίως να ασκηθή και αξίωση για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης (Α.Π. 444/1964, Ολομ., ΕΕΔ 23, 845).

Στην υπόθεση, επί της οποίας έκρινε η σχολιαζομένη απόφαση, επρόκειτο ακριβώς περί συρροής της εκ του ν. 551 αξιώσεως και της στηριζομένης στο Αστικό Δίκαιο, αυτήν δε την τελευταία είχαν επιλέξει οι συγγενείς του θανατωθέντος σε εργατικό ατύχημα ναυτικού. Το δικαστήριο έκρινε, ότι το ατύχημα επήλθε, επειδή δεν ετηρήθησαν οι όροι ασφαλείας του Κανονισμού "περί εργασίας επί των ελληνικών φορητών πλοίων ολικής χρητικότητας 800 κόρων και άνω" και που συγκεκριμένα, επειδή διετηρήθη επί του πλοίου ελαττωματική θερμάστρα υγραερίου και ο ναύκληρος δεν επέβλεψε ώστε ο παθών ναυτοπάις να ασφαλίσει στην αποθήκη την ελαττωματική συσκευή, όπως τον είχε διατάξει.

Ο καταλαμβανόμενος από τον ν. 551 εργοδότης απαλλάσσεται της εκ του νόμου τούτου ευθύνης, όταν ο παθών υπάγεται στην ασφάλιση του Ι.Κ.Α. (άρθρ. 60, § 3, α.ν. 1846/1951). Αυτή η απαλλαγή δεν χωρεί, όταν ο παθών υπάγεται στην ασφάλιση άλλου ασφαλιστικού οργανισμού (Α.Π. 839/1977, ΕΕΔ 37, 59). Και ο καλυπτόμενος όμως από το Ι.Κ.Α. εργοδότης υπέχει πλήρη εκ του Αστικού Δικαίου υποχρέωση αποζημιώσεως (αφαιρουμένων των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως) όταν το εργατικό ατύχημα οφείλεται σε δόλο του ιδίου ή του υπ' αυτού προστηθέντος. Δεν έχει όμως τέτοια υποχρέωση, όταν το ατύχημα επήλθε λόγω παραβάσεων των όρων ασφαλείας. αυτή η παράβαση μόνο του ν. 551 την εφαρμογή μπορεί να παραμερίσει (βλ. παρατηρήσεις Ευάγγ. Καψάλη, στην Μον. Πρωτ. Αθηνών 4653/1979, ΕΕΔ 39, 420).